

Ministerstwo Zdrowia
Departament
Oceny Inwestycji

Warszawa, 11 czerwca 2021 r.

OINSO.4024.37.2021.EN

Pani
Dorota Korycińska
Prezes Zarządu
Ogólnopolskiej Federacji
Onkologicznej

Szanowna Pani Prezes,

W nawiązaniu do pisma z dnia 14 maja 2021 r. w sprawie działań podejmowanych w obszarze profilaktyki onkologicznej, poniżej przekazuję szczegółowe informacje, stanowiące odpowiedź na wystosowane zapytania.

Ad. 1. Działania systemowe dotyczące profilaktyki pierwotnej i wtórnej nowotworów, obejmujące rekomendacje NIK sformułowane po kontroli „Dostępność i efekty leczenia nowotworów” – wdrożenie i realizacja Narodowej Strategii Onkologicznej

W odpowiedzi na stale rosnącą liczbę zachorowań i zgonów z powodu nowotworów złośliwych w Polsce, podjęto decyzję o konieczności wprowadzenia systemowych zmian w obszarze onkologii. Opracowano i wdrożono Narodową Strategię Onkologiczną (NSO)¹, będącą kompleksowym programem walki z rakiem, wskazującym obszary wymagające szczególnego wsparcia i wytyczającym kierunki rozwoju systemu opieki zdrowotnej w zakresie onkologii. Zdefiniowano pięć głównych obszarów, w ramach których koncentrują się 94 zadania przewidziane do sukcesywnej realizacji w latach 2020-2030 w celu dostosowania rozwiązań systemowych do potrzeb pacjentów z chorobą nowotworową.

¹ Uchwała nr 10 Rady Ministrów z dnia 4 lutego 2020 r. w sprawie przyjęcia programu wieloletniego pn. Narodowa Strategia Onkologiczna na lata 2020-2030 (M.P. 2020 poz. 189).

Podjęto także decyzję o dalszej realizacji Narodowego Programu Zdrowia (NPZ)², będącego dokumentem strategicznym dla zdrowia publicznego w Polsce - NPZ na lata 2021-2025 jest w dużej mierze kontynuacją Programu realizowanego w latach 2016-2020. Celem strategicznym NPZ na lata 2021-2025 jest zwiększenie liczby lat przeżytych w zdrowiu oraz zmniejszenie społecznych nierówności w zdrowiu.

Działania zaplanowane do realizacji w ramach NSO oraz podejmowane w związku z realizacją założeń NPZ obejmujących zadania związane z profilaktyką onkologiczną, w znacznej mierze obejmują rekomendacje NIK sformułowane po kontroli „Dostępność i efekty leczenia nowotworów”, dotyczące następujących zagadnień:

a) Kształcenie kadr medycznych

W obszarze I pn. *Inwestycje w kadry*, NSO przewiduje szereg zadań związanych z kształceniem kadr medycznych, mających na celu poprawę sytuacji kadrowej i jakości kształcenia w dziedzinie onkologii, m.in. przegląd i nowelizację standardów kształcenia na studiach dla kierunku lekarskiego, lekarsko-dentystycznego, pielęgniarstwo i położnictwo – w sposób gwarantujący zdobycie umiejętności związanych z profilaktyką onkologiczną oraz opieką nad osobami w trakcie i po zakończonym leczeniu przeciwnowotworowym, rozszerzenie i aktualizację pytań LEK i LDEK, zmianę programu stażu podyplomowego dla lekarzy (obowiązkowe szkolenia m.in. z profilaktyki onkologicznej), prowadzenie kampanii informacyjnej promującej wśród studentów medycyny wybór dziedzin onkologicznych jako ścieżki dalszego rozwoju zawodowego, zmianę programów specjalizacji lekarzy w dziedzinach onkologicznych oraz wybranych programów szkoleń specjalizacyjnych dla pielęgniarek i położnych, wprowadzenie certyfikacji co najmniej 20 umiejętności lekarskich związanych z profilaktyką, diagnostyką i terapią onkologiczną.

b) Rozwój profilaktyki pierwotnej – działania informacyjno-promocyjne

W obszarze II pn. *Inwestycje w edukację, prewencja pierwotna i styl życia* do realizacji zaplanowano działania ukierunkowane na szerzenie wiedzy wśród społeczeństwa oraz kształtowanie tzw. świadomości zdrowotnej w zakresie wpływu określonych czynników na rozwój nowotworów złośliwych. Celem jest wzmocnienie zachowań prozdrowotnych oraz eliminacja nawyków antyzdrowotnych. Priorytet

² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 marca 2021 r. w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025 (Dz.U. 2021 poz. 642).

stanowi realizacja zaleceń Europejskiego Kodeksu Walki z Rakiem, w tym: ograniczenie palenia tytoniu, promocja aktywności fizycznej, zdrowego odżywiania, unikanie nadmiernej ekspozycji na promieniowanie UV.

c) Edukacja nt. szkodliwości promieniowania UV

Wielowymiarowe działania w zakresie oddziaływania promieniowania UV na zdrowie prowadzono w ramach NPZ, cel operacyjny 4 pn. *Ograniczenie ryzyka zdrowotnego wynikającego z zagrożeń fizycznych, chemicznych i biologicznych w środowisku zewnętrznym, miejscu pracy, zamieszkania, rekreacji oraz nauki*, zadanie pn. *Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych dotyczących uświadamiania ryzyka związanego z nadmiernym narażeniem na promieniowanie ultrafioletowe*. W 2018 r. przeprowadzono ogólnopolską kampanię informacyjno-edukacyjną pod hasłem „Jasne jak słońce”. Przygotowanie odpowiedniej strategii działań edukacyjnych poprzedzono badaniem świadomości wybranych grup docelowych. Kampanię prowadzono w internecie i w radio. Uruchomiono stronę internetową kampanii jasnejakslonce.pzh.gov.pl.

W porozumieniu z Głównym Inspektoratem Sanitarnym przeprowadzona została akcja edukacyjno-informacyjna w placówkach edukacyjnych w całej Polsce.

Tematykę związaną z unikaniem nadmiernej ekspozycji na promieniowanie UV oraz systematycznym kontrolowaniem znamion obejmuje także kampania *Planuje Długie Życie*, realizowana w ramach NSO.

d) Edukacja szkolna

Dostrzegając kluczową rolę edukacji zdrowotnej prowadzonej już od najmłodszych lat - która sprzyja praktykowaniu w życiu dorosłym wypracowanych w dzieciństwie właściwych nawyków zdrowotnych - w ramach NSO sukcesywnie rozszerzany jest zakres powszechnej edukacji prozdrowotnej i promocji zdrowego stylu życia. W 2020 r. wprowadzono tzw. lekcje o zdrowiu (w ramach godzin z wychowawcą) oraz przygotowano materiały edukacyjne, a w dalszej perspektywie planowane jest m.in. opracowanie Edukacyjnego Programu dla Zdrowia w Szkołach, celem wzmocnienia tego obszaru nauczania w szkołach oraz podniesienia kompetencji prozdrowotnych dzieci i młodzieży.

e) Szczepienia przeciwko HPV

W ramach NSO zaplanowano wprowadzenie refundacji szczepień przeciwko ludzkiemu wirusowi brodawczaka (HPV) dla chłopców i dziewcząt w wieku

dojrzewania i rozpoczęcie procesu szczepień, któremu towarzyszyć będzie realizacja programów edukacyjnych i kampanii społecznych na temat korzyści zdrowotnych wynikających ze szczepienia przeciwko HPV.

f) Polityka antynikotynowa

Od dnia 1 stycznia 2018 r. działania związane z ograniczeniem narażenia na dym tytoniowy zostały ujęte w ramach NPZ, cel operacyjny 2 pn. *Profilaktyka uzależnień*. Ze środków finansowych przewidzianych na realizację NPZ obecnie prowadzona jest Telefoniczna Poradnia Pomocy Palącym (TPPP), realizowane są szkolenia w zakresie leczenia uzależnienia od tytoniu dla lekarzy i pielęgniarek, którzy dotychczas nie prowadzili tego rodzaju interwencji.

Ponadto, w latach 2018-2019 realizowane były działania edukacyjno-informacyjne mające na celu ograniczanie używania wyrobów tytoniowych oraz wyrobów powiązanych w miejscu pracy. Działania te obejmowały inicjatywy kierowane bezpośrednio do pracodawców i pracowników (w tym przede wszystkim kadry zarządzającej) zakładów pracy. Działaniami objęte zostało ponad 1 000 firm na terenie całego kraju.

W odpowiedzi na alarmujące statystyki, wskazujące na wysoki odsetek osób w społeczeństwie polskim (zwłaszcza osób młodych) stosujących papierosy elektroniczne, podjęto działania związane z realizacją w 2020 r. kampanii edukacyjnej pn. #StopFejkFriends. Kampania stanowiła zadanie z zakresu zdrowia publicznego pn. *Realizacja kampanii społecznej upowszechniającej wiedzę na temat szkodliwości narażenia na dym tytoniowy oraz szkodliwości palenia tytoniu, w tym elektronicznych papierosów, w szczególności przez osoby młode, poniżej 18 roku życia*, wpisujące się w realizację programu pn. *Program zwalczania następstw zdrowotnych używania wyrobów tytoniowych i wyrobów powiązanych* w ramach celu operacyjnego 2 NPZ na lata 2016-2020.

g) Minimalizacja ryzyka zanieczyszczeń powietrza

Ochrona środowiska naturalnego, w tym minimalizacja zanieczyszczenia powietrza jest jednym z większych wyzwań, przed którymi stoi nasze społeczeństwo.

Temat ten znajduje się w zakresie działań podejmowanych przez Ministra Klimatu i Środowiska. Kompetencją Ministra Zdrowia nie są działania ukierunkowane na poprawę jakości powietrza, a jedynie doradztwo w tym zakresie. W związku z tym, przy Radzie ds. zdrowia publicznego, pełniącej funkcję opiniodawczo-doradczą dla

Ministra Zdrowia, powstał Zespół roboczy do spraw wpływu zanieczyszczenia powietrza na zdrowie. W jego skład wchodzi specjaliści z różnych dziedzin, o uznanym autorytecie oraz praktycy z wieloletnim doświadczeniem.

Jednym z wypracowanych działań w zakresie ograniczenia zanieczyszczeń powietrza jest zmiana norm, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 8 października 2019 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz.U. 2019 poz. 1931).

Ponadto, w rozporządzeniu Ministra Energii z dnia 27 września 2018 r. w sprawie wymagań jakościowych dla paliw stałych (Dz.U. 2018 poz. 1890) precyzyjnie określono parametry jakościowe, które muszą spełniać paliwa stałe. Obecnie trwają prace nad ich aktualizacją. Zarządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 23 października 2020 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw przeglądu wymagań jakościowych dla paliw stałych, został powołany Zespół do spraw przeglądu wymagań jakościowych dla paliw stałych. Ukończenie prac Zespołu przewidywane jest w lipcu br.

h) Włączenie lekarzy medycyny pracy w profilaktykę nowotworów

NSO przewiduje realizację zad. 8.2. polegającego na wdrożeniu narzędzi motywacyjnych dla zespołów medycyny pracy mających na celu objęcie pracowników z grup podwyższonego ryzyka badaniami przesiewowymi.

Wychodząc naprzeciw potrzebom monitorowania stanu zdrowia dorosłych Polaków, obecnie trwają prace na uruchomieniu programu pilotażowego Profilaktyka 40 PLUS. Podmiotem zobowiązanym do wdrożenia, finansowania, monitorowania i ewaluacji programu pilotażowego będzie NFZ. Program wprowadzony zostanie rozporządzeniem MZ w sprawie programu pilotażowego „Profilaktyka 40 PLUS” na podstawie art. 48e ust. 5 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 1398 z późn. zm.). Jego celem jest ocena organizacji i efektywności objęcia świadczeniobiorców w wieku od 40. roku życia profilaktyczną diagnostyką w zakresie najczęściej występujących problemów zdrowotnych.

i) Zwiększenie odsetka pacjentów uczestniczących w programach profilaktyki zdrowotnej

Ministerstwo Zdrowia od 2018 r. prowadzi kampanię społeczną pn. *Planuję długie życie*, polegającą na publikacji w prasie, radio, telewizji i internecie, materiałów

edukacyjno-promocyjnych dotyczących profilaktyki nowotworów złośliwych. Działania te, skierowane do ogółu społeczeństwa, ukierunkowane są na poprawę świadomości, w szczególności w zakresie wpływu stylu życia i postaw zdrowotnych na rozwój chorób nowotworowych, a także korzyści wynikających z uczestnictwa w badaniach przesiewowych.

NSO przewiduje także realizację działań, służących wypracowaniu efektywnych metod uświadamiania Polakom konieczności i korzyści z realizacji badań przesiewowych, w tym intensyfikację wykorzystania alternatywnych form komunikacji z pacjentem (m.in. za pomocą IKP), rozszerzenie kampanii społecznych i działalność infolinii (NFZ/ośrodki onkologiczne), przeprowadzenie pilotażu metod zwiększania udziału w badaniach profilaktycznych mammograficznych i cytologicznych (w wybranych województwach/regionach) oraz wprowadzenie docelowych rozwiązań.

j) Egzekwowanie przez NFZ od lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej realizacji obowiązujących procedur w zakresie profilaktyki zdrowotnej chorób nowotworowych

Biorąc pod uwagę kluczową rolę, jaką powinny pełnić zespoły POZ w podejmowaniu aktywnych działań na rzecz profilaktyki nowotworów, w tym zwiększenia poziomu zgłaszalności na badania przesiewowe, w NSO zaplanowano realizację zad. 8.1. polegającego na wdrożeniu narzędzi motywacyjnych dla zespołów POZ mające na celu objęcie „lokalnych” populacji osób z grup podwyższonego ryzyka badaniami przesiewowymi. Dotychczas obowiązującym narzędziem motywacji dla zespołów POZ jest dodatek, wprowadzony w 2019 r. zarządzeniem Prezesa NFZ w *sprawie warunków zawarcia i realizacji umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej*, w odniesieniu do świadczeń opieki zdrowotnej realizowanych w ramach profilaktyki raka szyjki macicy.³ Ponadto, zgodnie z założeniami ustawy z dnia 7 października 2020 r. o Funduszu Medycznym wyodrębniono Subfundusz rozwoju profilaktyki, którego celem jest wsparcie działań zmierzających do poprawy zdrowia i jakości życia przez zapewnienie dodatkowych źródeł finansowania profilaktyki i wczesnego wykrywania chorób cywilizacyjnych. Jednym z działań Subfunduszu, z zakresu inwestycji w profilaktykę, jest wzmocnienie roli lekarza, pielęgniarki i położnej POZ w zwiększaniu zgłaszalności

³ Zarządzenie Nr 177/2019/DSOZ Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia z dnia 30 grudnia 2019 r. w sprawie warunków zawarcia i realizacji umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej ze zm.

kobiet i mężczyzn na badania profilaktyczne. Aktualnie kontynuowane są prace, rozpoczęte w 2020 r., których celem jest wypracowanie mierników oceny działań wspierających profilaktykę, stanowiących podstawę do przygotowania zarządzenia Prezesa NFZ w zakresie realizacji świadczeń POZ.

Ad. 2. Poziom wdrażania programów profilaktycznych w ramach NSO

NSO w obszarze 11 przewiduje szereg działań polegających na rozszerzeniu zakresu programów profilaktycznych i wprowadzeniu nowych metod badań przesiewowych. Zgodnie z harmonogramem, w 2020 r. podjęto działania celem wprowadzenia finansowania ze środków publicznych (NFZ) świadczeń z zakresu opieki nad rodzinami wysokiego, dziedzicznie uwarunkowanego ryzyka zachorowania na wybrane nowotwory złośliwe oraz badań przesiewowych w kierunku wykrywania raka jelita grubego.

W maju br. ogłoszony został konkurs na realizację zadania pn. *Program badań w kierunku wykrywania raka płuca* – na lata 2021-2023, którego celem jest zwiększenie odsetka raka płuca wykrywanego we wczesnych stadiach zaawansowania poprzez przeprowadzanie badań niskodawkowej tomografii komputerowej wśród populacji objętej programem.

Wprowadzenie finansowanych ze środków publicznych programów badań przesiewowych w kierunku wykrywania innych grup nowotworów (m.in. nowotworów gruczołu krokowego) planowane jest w kolejnych latach realizacji NSO.

Ad. 3. Poziom zgłaszalności na badania przesiewowe w latach 2018-2020

Poniższa tabela przedstawia liczbę finansowanych przez NFZ badań profilaktycznych wykonanych w latach 2018-2020 r. w ramach Programu profilaktyki raka piersi, Programu profilaktyki raka szyjki macicy i AOS oraz liczbę badań kolonoskopowych wykonanych w latach 2018-2020 r. w ramach NPZChN i NSO.

Rodzaj badania	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Liczba badań mammograficznych	1 017 074	1 043 605	763 707
Liczba badań cytologicznych	515 678	486 206	294 577
Liczba badań kolonoskopowych	102 636	69 710	83 478

Ad. 4 i 5. Rekomendacje Zespołu do opracowania planu naprawczego dla odbudowy profilaktyki onkologicznej w związku z pandemią SARS-CoV-2

Poprawa rejestracji świadczeń jest jedną z rekomendacji Zespołu. Aktualnie trwa analiza propozycji rozwiązań przygotowanych przez ekspertów, a także realna ocena możliwości ich wdrożenia.

Ad. 6. Analizy dotyczące efektywności realizowanych programów badań przesiewowych

Zgodnie z art. 9 ustawy z dnia 26 kwietnia 2019 r. o Narodowej Strategii Onkologicznej (Dz.U. 2019 poz. 969) Minister Zdrowia opracowuje roczne sprawozdanie z realizacji Strategii i przedstawia Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej, nie później niż do dnia 31 maja roku bieżącego za rok poprzedni. Na stronie internetowej Ministerstwa Zdrowia, w zakładce Narodowa Strategia Onkologiczna:

<https://www.gov.pl/web/zdrowie/narodowa-strategia-onkologiczna-nso>,

opublikowane zostało Sprawozdanie z realizacji NSO w roku 2020. Dokument przedstawia opis i efekty najważniejszych działań podjętych w pierwszym roku implementacji NSO – zachęcam do zapoznania się z jego treścią.

Z poważaniem,

Agnieszka Beniuk-Patoła
Zastępca Dyrektora

/dokument podpisany elektronicznie/